Mikael Hidén

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNTA 30.11.2018 KELLO 9.00
HE 179/18 vp laeiksi ampuma-aselain, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain sekä asevelvollisuuslain 97 a §:n muuttamisesta

Esityksen keskeinen asia ovat ampuma-aselakiin tehtävät lukuisat muutokset. Muutoksissa on merkittävältä osin kyse asedirektiiviin tehtyjen muutosten täytäntöönpanemisesta. Yleisesti ottaen muutoksia voidaan luonnehtia yksityiskohtia koskeviksi ja/tai teknisiksi. Esityksen perusteluihin sisältyy suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskeva laajahko (n. 5 sivua) jakso.

Olen pyrkinyt päällisin puolin lukemaan läpi kaikki esitykseen sisältyvien kolmen lakiehdotuksen säännösehdotukset. Tällä lukemisella en ole havainnut ehdotuksissa mitään merkittävää valtiosääntöoikeudellista ongelmaa. Tällainen tulos voineee osaksi johtua ehdotusten läpikäynnin epätarkkuudesta. Mahdollista on myös, että en ole maallikkona osannut oikein arvioida joidenkin teknissävyisten muutosten merkitystä, vaikkapa aseen omistajan tai asealan elinkeinoa harjoittavan henkilön omaisuudensuojan kannalta. - Myöskään säätämisjärjestysperusteluissa esitetyt käsitykset tai päätelmät eivät mielestäni anna aihetta merkittäviin huomautuksiin tai yksittäisten säännösehdotusten erityiseen arviointiin. Esitän kuitenkin seuraavassa yhden yleisen kommentin ja mainitsen erikseen pari pientä yksityiskohtaa ehdotuksissa..

- - - - - -

Aluksi kommentti, joka suoraan koskee esitystapaa, mutta esitystavan taustalla olevista käsitystavoista riippuen voi kohdistua myös niihin. Säätämisjärjestysperusteluissa esitetään ainakin kahdessa kohdin (s.84 ja s.88), että ”ampuma-aseen hankkiminen ja/ tai hallussapito ei ole perusoikeus.” Tuntuu ehkä helpolta yhtyä tällaiseen lausumaan.

Kuvaamistapa ei minusta kuitenkaan ole osuva ja se saattaa lähteä liikkeelle käsitystavoista, jotka eivät ole perusoikeuksien suojaamisessa eduksi. Kysymys ei ole siitä, kuuluuko jonkin yksittäisen omaisuusesineen omistaminen perusoikeuden piiriin ,"onko sen omistaminen perusoikeus", (huumausaine-erän ei olisi, asunto-osakkeen olisi ?), vaan siitä, että tietynlaisen omaisuuden omistamiseen tai omistamismahdollisuuteen voi olla hyväksyttäviä syitä kohdistaa voimakkaitakin rajoituksia. Perusoikeussuojan säilyttämisen kannalta ei minusta ole eduksi menettely, jossa lähdetään liikkeelle jonkin omaisuuden tai omistuksen määrittelemisestä kokonaan omaisuudensuojan (ja kaiken sitä koskevan tulkinnan, kehittämisen, keskustelun) ulkopuolelle, vaan lähtökohtana tulisi olla kaikenlaisen omistuksen kuuluminen omaisuudensuojan ja sitä koskevan käsittelyn piiriin ja sen sitten erikseen arvioiminen, minkälaisia rajoituksia minkäkinlaisen omaisuuden omistamiseen, hallussapitoon, myyntiin jne. voidaan kohdistaa. Ennalta ulkopuolelle määritteleminen merkitsisi perusoikeuden sisältöä koskevan keskustelun ulkopuolelle sijoittamista. - Samankaltainen asetelma on esillä silloin kun sanotaan , että tietty "pahan sanan" sanominen ei kuuulu sananvapauden piiriin. Minusta myös sananvapauden kohdalla pitäisi lähteä siitä, että perusoikeuden piiri on laaja, mutta tietynlaiseen perusoikeuden käyttöön voidaan hyvin perustein kohdistaa voimakkaitakin sanktioita.

Pienenä yksityiskohtana voidaan tässä mainita vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muuttamista koskevan ehdotuksen (2. lakiehdotus) 20 b §, joka koskee uutena säännöksenä maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ammunnan johtajan hyväksymistä, ja säännöksessä erityisesti 1 momentin viimeinen virke, jonka mukaan "Puolustusvoimat pyytää ammunnan johtajaksi harkittavan henkilön sopivuudesta lausunnon poliisilta." Tämä lausunto mainitaan myös ampuma-aselakiehdotuksen uudessa 45 c §:ssä, jonka mukaan lausunto koskee ko. henkilön säännöksessä edellä edellytettyä sopivuutta ammunnan johtajan tehtävään ("... johtajan tulee olla terveydentilansa ja käyttäytymisensä perusteella sopiva pitämään hallussa ja säilyttämään ampuma-aseita, aseen osia ja patruunoita".) Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa on erikseen tarkasteltu tätä lausunnon antamisjärjestelyä yksityiselämän suojan kannalta ja katsottu, että esityksellä ei rikottaisi perustuslain yksityiselämän suojaa koskevaa säännöstä (s.84-85). En ole välttämättä eri mieltä tästä lopputuloksesta, mutta huomiota kiinnittää hiukan se, että säännösteksteissä ei näytä olevan mitään ko. henkilön oikeudesta (tai oikeuden puuttumisesta) saada tietoa lausunnon sisällöstä tai viranomaisen oikeudesta antaa tietoja lausunnon sisällöstä.

Toisena pienenä yksityiskohtana voidaan viitata ampuma-aselakiehdotuksen uuteen 26 d §:ään, joka koskee vastuuhenkilön hyväksynnän raukeamista ja peruuttamista, ja erityisesti säännöksen 3 momenttiin, joka koskee poliisihallituksen mahdollisuutta peruuttaa vastuuhenkilön hyväksyminen kokonaan tai määräajaksi. Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt toimiluvan tai tiettyyn tehtävään annetun hyväksynnän peruuttamista yksilön oikeusturvan kannalta merkittävänä toimenpiteenä ja edellyttänyt huollellista säätelyä ja tapauksittain mm. varoitusmenettelyn soveltamista ja virheellisen käyttäytymisen korjaamismahdollisuuden varaamista. Tämän taustan huomioon ottaen voidaan kysyä, onko peruuttamisedellytys liian väljäksi muotoiltu, jos peruuttaminen on mahdollista mm. jos henkilön ”voidaan katsoa” tahallaan menetelleen vastuuhenkilönä olennaisesti virheellisesti. Kielen kannalta katsottuna ”voidaan katsoa” on tietysti hyvin väljä, harkinnan vapaaksi jättävä ilmaus. Yleisiin kielellisiin merkityksiin ei tietysti tarvitse tässä tuijottaa, mutta voidaan ainakin kysyä, eikö esim. ”voidaan perustellusti katsoa” olisi tässä muotoiluna asianmukaisempi.